

НАПРЯМ 5

**СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ І
ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Косович О. В.

доктор філологічних наук,

професор кафедри романо-германської філології

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира

Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Сучасний стан наукового товариства свідчить про те, що результати пошуку нових освітніх парадигм, здатних сформувані новий світогляд суб'єктів освітнього процесу, складається нова педагогічна реальність.

Виходячи з цього, в контексті міжнародних, державних і регіональних умов, що змінюються, інноваційні тенденції в системі освіти, обумовлені реальними потребами суспільства і особистості, створюють не тільки передумови оновлення системи педагогічної освіти, а й виявляють джерело розвитку школи. Цим джерелом є креативність вчителів, яка знаходить відображення у розробці та введенні нового змісту навчання, нових освітніх технологій, в екстраполяції світового досвіду навчання іноземних мов на діючу практику.

Не викликає сумніву той факт, що звернення до моделі компетентності навчання дозволяє усунути існуючу прірву між академічними знаннями та практичними вміннями, а також створити навчальне середовище для включення особистості в самостійну (автономну) діяльність. У зв'язку з цим у рамках підготовки вчителя іноземної мови питання актуальності педагогічної практики набуває особливого значення, оскільки самі знання поза певними навичками та вміннями їх використання не вирішують проблеми підготовки особистості до практичної діяльності.

Саме на педагогічній практиці студент виступає для себе і як об'єкт управління, і як суб'єкт управління, що планує, організує, здійснює і контролює свої дії. У певному значенні він приймає функції вчителя. Іншими словами,

цінність практики у тому, що вона забезпечує створення освітнього контексту, максимально наближеного до майбутньої професійної діяльності студентів. Отже, робота студентів у ході педагогічної практики спрямована на освоєння прийомів моделювання практичної діяльності вчителя, адекватної реальної педагогічної діяльності, у процесі діалогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та студента з метою вироблення та реалізації спільного вирішення пізнавального завдання.

Таке розуміння та осмислення педагогічної практики вимагає звернення до партисипативного підходу, який модифікує стиль поведінки учасників освітнього процесу на основі актуалізації їхнього потенціалу у саморозвитку для здійснення ефективної взаємодії з метою досягнення поставлених завдань педагогічної практики.

На наш погляд, при організації та здійсненні педагогічної практики ми повинні виходити з основних положень партисипативного підходу, які полягають у тому, що:

- кожен студент – це унікальна особистість, тому стандартні теоретико-методологічні підходи до його підготовки не завжди застосовні і мають бути сформульовані стосовно конкретної людини та ситуації;

- взаємододатковість індивідуальних особливостей студентів у навчальній групі та спільність основних ціннісних установок забезпечують повноцінну реалізацію інтелектуального потенціалу студентів;

- необхідна наявність осмисленої міжособистісної комунікації між викладачем та студентом на основі спільних цілей, сформульованих таким чином, щоб їхня творча енергія була конструктивно спрямована на досягнення цих цілей;

- студентам та викладачам необхідно спільно брати участь в аналізі педагогічної ситуації та перспектив її розвитку, у плануванні спільних дій, в оцінці (самооцінці) отриманих результатів.

Ми вважаємо, що партисипативний підхід до управління педагогічною практикою студентів має забезпечити:

- організаційну інтеграцію, у межах якої викладач та студент приймають розроблену ними стратегію професійно-пізнавальної діяльності;

- ідентифікацію базових ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів іноземної мови, а також неухильну реалізацію завдань педагогічної практики, що стоять перед ними;

- функціональний бік, тобто, варіативність педагогічних завдань, що потребує використання гнучких педагогічних технологій у створенні педагогічної практики майбутніх професіоналів;

- структурний бік, тобто, адаптацію студентів до різних видів інновацій, що забезпечують гнучкість їхнього творчого мислення та ін..

Педагогічна практика розглядається нами як невід'ємна частина єдиного освітнього процесу, яка відповідає за прагматичну складову професійної підготовки вчителя іноземної мови. Розглядаючи педагогічну практику як

систему, ми виділяємо три її складові: змістовну, технологічну та організаційну.

Змістовна частина практики є інформаційно-дидактичним оснащенням, яке включає навчальні матеріали, що забезпечують супровід діяльності студента упродовж його практики (щоденник спостережень, схема аналізу уроку, план-конспект уроку тощо).

Технологічна складова – це алгоритм діяльності студента та викладача, спрямований на включення студента до автентичної продуктивної діяльності іноземною мовою, пов'язаної з освоєнням учнів реального соціокультурного простору. Ця діяльність забезпечує йому реалізацію його особистісного когнітивного та креативного потенціалу, дає можливість опанувати стратегії педагогічної діяльності, а також набути самостійного досвіду в обраній професії.

Відомо, що функціональною одиницею професійної діяльності вчителя іноземної мови є методична дія, здатність застосовувати отримані знання та способи впливу у конкретній ситуації, тобто, на основі формулювання задачі шляхом співвідношення мети навчання з конкретними умовами. З наведеного визначення слід, що вміння застосовувати набуті знання передбачає:

- діяльнісний параметр: володіння стратегіями та прийомами професійно-пізнавальної діяльності та управління навчальною діяльністю та діяльністю учня від постановки мети до оцінки результату;

- особистісні параметри: здатність до критичної рефлексії, до прийняття відповідальних рішень щодо всіх етапів професійно-пізнавальної діяльності, до перенесення досвіду в нові навчальні ситуації, гнучкість у різних навчальних контекстах, прийняття відповідальності за результат своєї діяльності, усвідомлення та накопичення індивідуального досвіду, незалежність, самостійність, позиція «Я – вчитель». Таким чином, під час педагогічної практики йде процес формування, накопичення індивідуального досвіду на основі усвідомлення себе як суб'єкта діяльності.

Центральна ланка методичного вміння складає процес вироблення, прийняття та реалізації рішення. Це складний багатоплановий процес вирішення різноманітних функціональних завдань, обумовлений рівнем сформованості когнітивної бази діяльності та розвитком педагогічної спрямованості особистості.

Організаційна складова педагогічної практики забезпечує процедуру визначення ступеня досягнення її цілей, що пов'язано з усвідомленням себе як суб'єкта діяльності з управління процесом навчання, яке передбачає:

- осмислення основних компонентів діяльності з вивчення іноземної мови, включаючи механізми оволодіння та навчання іноземної мови;

- здатність до самостійного управління цією діяльністю, до критичної рефлексії індивідуального досвіду, до ініціації текстової діяльності, використання ситуацій спілкування, тобто. володіння іноземною мовою як засобом спілкування;

- здатність до саморозвитку.

У студентів контроль та самоконтроль формують навички рефлексії та виконують мотиваційно-стимулюючу, корекційну та навчальну функції. Виходячи з того, що для викладача контроль – це механізм моніторингу якості формування основних компетенцій, його функціями виступають діагностична, корекційна, оцінно-виховна, організуюча. Використання адекватних форм контролю сприяє перерозподілу ролей викладача та учня, посиленню ступеня автономії студентів, роблячи їх самостійнішими та відповідальнішими за результати навчальної праці.

Розглянутий підхід до природи методичного вміння дозволяє не зводити завдання педагогічної практики до питань тренування, «натягування» студентів у прийомах професійної педагогічної діяльності. Завдання полягає в тому, щоб під час практики закріплювати, удосконалювати та розвивати у студентів здатність компетентно, конструктивно та незалежно здійснювати професійну педагогічну діяльність на основі постійного саморозвитку та самовдосконалення.

Усвідомлюючи цей факт, ми вважаємо, що педагогічну практику необхідно будувати як процес оволодіння досвідом вироблення, прийняття та реалізації рішень, що здійснюється на різних рівнях: теоретичному, проєктно-методичному та практичному. Ці рівні утворюють певну ієрархію, характеризуються взаємопов'язаністю та взаємопроникненням. Рішення, що приймаються теоретично, впливають на рішення на проєктному та практичному рівнях, а вивчення емпіричного досвіду навчання іноземної мови виступає джерелом для прийняття рішень на теоретичному рівні. Враховуючи рівневий характер прийняття рішень, можна визначити функціональні ролі вчителя та відповідні їм характеристики діяльності та компетенції. Вирішальною та необхідною умовою організації практичної підготовки є різнобічна орієнтація майбутнього вчителя на всі сфери педагогічної діяльності: навчально-виховну, методичну та дослідницьку та передбачає розвиток комплексу компетенцій.

Педагогічна практика має системний характер і проходить у кілька етапів, кожен з яких має свої специфічні цілі та орієнтований на певний вид змісту, засвоєння якого здійснюється за допомогою засобів та методів, адекватних цілям та змісту діяльності, що формується.

Кожен етап педагогічної практики спрямований на вирішення конкретної методичної та функціональної задачі, що характеризується певним рівнем виконання діяльності (репродуктивним, локально-моделюючим, системно-моделюючим). Всі ці рівні є взаємопов'язані та взаємообумовлені, забезпечуючи наступність та динамічний характер формування професійно-методичної діяльності майбутнього вчителя.

Таким чином, педагогічна практика виконує такі функції: формування у студентів цілісного уявлення про професійну діяльність у її динаміці; набуття досвіду прийняття індивідуальних рішень; розвиток професійного теоретичного та практичного мислення; забезпечення умов розвитку професійної мотивації.